energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	11.05.2022
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	11.05.2022
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	11.05.2022

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Tarvo Siukola
Pvm / Datum / Date:	11.05.2022

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	11.05.2022

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

Talousvaliokunta
Tav@eduskunta.fi

Talousvaliokunta, torstai 12.5.2022 / HE 63/2022 vp

Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on 4.5.2022 kutsunut Energiaviraston kuultavaksi hallituksen esityksestä laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta, HE 63/2022 vp.

Energiavirasto toimii valmiuslain (1552/2011) mukaisena sähkön-, maakaasun sekä kaukolämmön käytön rajoittamista sekä sähkön käytön kiellon ja sähköntoimitusten keskeytysten noudattamista valvovana viranomaisena.

Energiavirasto esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavaa.

Energiavirasto kannattaa esitystä ja näkee valmiuslain 3 § 6 kohtaan esitetyn lisäyksen sekä 36-45 § esitetyt muutokset myönteisinä.

Lakiesitys

Hallituksen esityksen mukaisesti tavoitteena on tarkistaa valmiuslakia siten, että laissa otettaisiin nykyistä kattavammin huomioon erilaiset hybridiuhat. Tavoitteena on varmistaa mahdollisuus tarvittaessa ottaa käyttöön valmiuslain toimivaltuuksia sellaisessa hybridiuhkatilanteessa, joka erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. Tätä tarkoitusta varten valmiuslain mukaisiin poikkeusolojen määritelmään ehdotetaan lisättäväksi kohta 6, jonka mukaan poikkeusoloina pidettäisiin myös muuta julkisen vallan päätöksentekokykyyn, yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimivuuteen, rajaturvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistuvaa uhkaa, toimintaa, tapahtumaa tai näiden yhteisvaikutusta, joka erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä taikka väestön elinmahdollisuuksia.

Hallituksen esityksen mukaan energia-alan osalta yllämainitussa tilanteessa voitaisiin ottaa käyttöön valmiuslain 36-45 § mukaisia sähkön, maakaasun, kaukolämmön, lämmityspolttoöljyn sekä puun ja turpeen käytön rajoittamis- ja säännöstelytoimenpiteitä.

Nykytilanne

Nykytilanteessa sähkön-, maakaasun sekä kaukolämmön käyttöä voidaan rajoittaa valmiuslain mahdollistamalla tavalla vain valmiuslain 3 § 1 ja 2 kohtien mukaisissa tilanteissa eli silloin, kun Suomeen kohdistuu vähintään huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka. Ennen valmiuslain mukaisten toimenpiteiden käyttöönottoa mahdollisuudet rajoittaa edellä mainittujen

energiamuotojen käyttöä on hyvin rajattua, vaikka energian saatavuuteen tai siirtoinfrastruktuuriin kohdistuisi ulkopuolisesta tahosta aiheutuvia pitkäkestoisia haasteita.

Kattavimmat rajoittamismahdollisuudet yllä mainituista energiamuodoista normaalioloissa on sähkön käytössä. Sähkömarkkinalain (588/2013) mukaisesti Suomen järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj vastaa Suomen sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtii valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä eli muun muassa vastaa sähkön tuotannon ja kulutuksen hetkellisestä tasapainosta. Tilannetta, jossa sähkön tuotanto ja tuonti eivät riitä kattamaan sähkönkulutusta ja vientiä, kutsutaan sähköpulaksi. Sähköpulatilanteessa järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla on työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen kantaverkonhaltijan järjestelmävastuusta (635/2013) mukaisesti ”oikeus sähköjärjestelmän käyttövarmuuden ollessa uhattuna ohjata sähköjärjestelmään liitettyä sähkön käyttöä, tuotantoa, tuontia ja vientiä ottamalla huomioon yhteiskunnan yleiset elintärkeät tarpeet, mahdolliset viranomaismääräykset, voimassa olevat vakavan tehopulan hallintaa ja vakavien häiriöiden selvittämistä koskevat suunnitelmat ja velvoitteet sekä vallitsevat olosuhteet. Oikeus on kussakin tapauksessa voimassa siihen saakka, kunnes kaikki häiriönselvityksen aikana annetut rajoitukset on poistettu ja sähköjärjestelmä on palautettu normaalitilaan.”

Käytännössä sähköpulatilanteessa jakeluverkonhaltijat irtikytkevät verkosta sähkönkulutusta kantaverkonhaltijan ohjeistaman tehomäärän enimmillään parin tunnin ajaksi kultakin asiakkaan kerrallaan. Sähköpulatilanteen mukainen toimintatapa on kuitenkin ensisijaisesti tarkoitettu mahdollisimman lyhytkestoisena häiriönhallintamenettelynä odottamattomiin häiriötilanteisiin, joissa sähköjärjestelmän tehotasapainoa ei muutoin saada ylläpidettyä.

Hybridivaikuttamisella ulkopuolinen taho voisi mahdollisesti heikentää merkittävästikin sähkötehon riittävyyttä kohdistamalla toimensa esimerkiksi pitkiin pakkasjaksoihin, jolloin sähkötehon riittävyys on muutoinkin tiukimmillaan. Tällöin valmiuslainmukaiset keinot tarjoaisivat sähköpulatilanteenmukaiselle kulutuksen irtikytkennälle toimivampia vaihtoehtoja toteuttaa pitkän aikavälin sähkönkäytön rajoituksia.

Olemme siten samaa mieltä hallituksen esityksessä todetun kanssa, ettei ”valmiuslain voimassa oleva poikkeusolojen määritelmä kaikilta osin riittävällä tavalla vastaa muuttuneisiin turvallisuusuhkiin. Vaikka voimassa olevan poikkeusolojen määritelmän voidaan nähdä osin jo kattavan erilaisia hybridiuhkatilanteita, sääntelyä ei voida tältä osin pitää riittävän kattavana. Mahdollisuus poikkeusolojen toteamiseen voimassa olevan sääntelyn perusteella voi osoittautua hybridiuhkatilanteissa vähintään epäselväksi, eikä laki välttämättä myöskään tarjoa monialaisiin tilanteisiin kaikilta osin riittäviä toimivaltuuksia.”

Edellä kerrotuin perustein Energiavirasto kannattaa lakiehdotusta.

Jakelu Talousvaliokunta